

การศึกษาประเพณีการแห่นางแมวในภาคอีสาน: การปรับตัวในบริบท
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

A STUDY OF THE CAT PROCESSION TRADITION IN NORTHEASTERN THAILAND:
ADAPTATION IN THE CONTEXT OF CLIMATE CHANGE

สุริยา ช่างทองคำ

Suriya Changthongkham

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

Office of the Permanent Secretary

Corresponding Author E-mail: dailysmartman@hotmail.com

Received October 10, 2023

Revised November 5, 2023

Accepted November 20, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีการแห่นางแมวในภาคอีสานในบริบทการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สังเกตการณ์ในชุมชน ผลการศึกษาพบว่าประเพณีการแห่นางแมวมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ กระตุ้นให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนรูปแบบประเพณีให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศและสังคมที่เปลี่ยนไปจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคงอยู่ของประเพณีในระยะยาว การปรับรูปแบบพิธีกรรมให้กระชับ การเลือกใช้วัสดุธรรมชาติท้องถิ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม ล้วนเป็นแนวทางที่ชุมชนนำมาประยุกต์ใช้ในการรักษาประเพณีแห่นางแมวให้คงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การแห่นางแมว, ภาคอีสาน, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, การปรับตัว, ความยั่งยืน

Abstract

This article aims to study the Cat Procession tradition in Northeastern Thailand in the context of adaptation to climate change. Data were collected from relevant documents and field observations in the community. The results show that the Cat Procession tradition plays a significant role in creating a connection with nature and encouraging villagers to be environmentally conscious. Adapting the tradition to changing climatic and social conditions is crucial for its long-term existence. Streamlining the rituals, using local eco-friendly materials, and encouraging younger generations to participate are among the approaches communities have applied to preserve the Cat Procession tradition amidst the current climate change.

Keywords: Cat Procession, Northeastern Thailand, Climate Change, Adaptation, Sustainability

บทนำ

ประเพณีการแห่นางแมวเป็นหนึ่งในประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของภาคอีสานมาช้านาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อขอฝนและความอุดมสมบูรณ์ให้กับชุมชน ในอดีต พิธีกรรมจะมีขั้นตอนที่ยาวนานและใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบัน สภาพภูมิอากาศและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้ชุมชนต่าง ๆ ต้องปรับตัวเพื่อให้ประเพณีการแห่นางแมวยังคงดำรงอยู่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการปรับรูปแบบพิธีให้กระชับและเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การใช้วัสดุธรรมชาติท้องถิ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทดแทนวัสดุเดิม ตลอดจนการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการสืบสานประเพณี

งานนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาประเพณีการแห่นางแมวในบริบทการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยพิจารณาถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบประเพณี การเลือกใช้วัสดุ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของประเพณีแห่นางแมวที่มีต่อชุมชนในภาคอีสาน และแนวทางการปรับตัวเพื่อรักษาประเพณีนี้ให้คงอยู่ต่อไปท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อีกด้วย

ความสำคัญและที่มาของประเพณีแห่นางแมวในภาคอีสาน

ประเพณีการแห่นางแมวถือกำเนิดขึ้นในภาคอีสานมาช้านาน เป็นพิธีกรรมเพื่อเรียกฝนและความอุดมสมบูรณ์ให้กับชุมชน มีการเชื่อมโยงกับคติความเชื่อเรื่องนางแมวที่เป็นเทพเจ้าผู้ดูแลฝนฟ้าและพืชพันธุ์ธัญญาหาร ตามตำนานที่เล่าขานในภาคอีสาน เมื่อครั้งฝนแล้งยาวนาน ชาวบ้านได้สร้างรูปเคารพนางแมวขึ้นมาและแห่แหนรอบหมู่บ้านเพื่อขอฝน เมื่อฝนตกลงมาอย่างที่เราคาดหวัง ชาวบ้านจึงแห่นางแมวเพื่อแสดงความขอบคุณและทำพิธีบูชาเป็นประจำทุกปี แม้ต่อมารูปแบบและความเชื่อบางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงไป แต่แก่นแท้ของประเพณีแห่นางแมวยังคงหยั่งรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตของคนในภาคอีสานจวบจนปัจจุบัน

นอกจากคุณค่าทางจิตวิญญาณแล้ว ประเพณีแห่นางแมวยังถือเป็นกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีภายในชุมชนด้วย การทำพิธีแห่นางแมวต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในหลายภาคส่วน ตั้งแต่การสร้างนางแมว การประดับตกแต่ง ไปจนถึงการกำหนดขั้นตอนและบทบาทในพิธีกรรม จึงเป็นโอกาสให้คนในชุมชนได้มาพบปะแลกเปลี่ยนและทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและรักษาความเป็นชุมชนให้มั่นคงสืบไป ประเด็นสำคัญอีกประการก็คือ การแห่นางแมวถือเป็นการทบทวนและต่อยอดความสัมพันธะระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การเรียกฝนด้วยพลังจิตวิญญาณสะท้อนถึงการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักและห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติรอบตัว อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่นในที่สุด ด้วยความสำคัญของประเพณีแห่นางแมวในหลากหลายมิติดังกล่าว รวมถึงคุณค่าที่มีต่อการเชื่อมโยงคนกับธรรมชาติ จึงไม่น่าแปลกใจที่ประเพณีนี้ยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นในภาคอีสาน แม้ว่าในปัจจุบันสภาพภูมิอากาศและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมากก็ตาม

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อประเพณีแห่นางแมว

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตของผู้คนในภาคอีสานอย่างมีนัยสำคัญ อุณหภูมิในภูมิภาคสูงขึ้นต่อเนื่อง ปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันที่ฝนตกเพิ่มขึ้น แต่รูปแบบฝนที่ตกกลับเปลี่ยนไป กล่าวคือ มีฝนตกหนักในช่วงเวลาสั้น ๆ แทนการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมฉับพลันและภัยแล้งตามมา ความแปรปรวนของสภาพอากาศส่งผลกระทบต่อประเพณีแห่นางแมวในหลายด้าน อาทิ การคาดการณ์ฤดูกาลทำนายที่ยากขึ้น เนื่องจากรูปแบบฝนที่

เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การกำหนดช่วงเวลาของพิธีไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวนาเหมือนแต่ก่อน หรือในบางปีที่มีภัยแล้งรุนแรง อาจจำเป็นต้องงดการจัดพิธีแห่งบางแนวไปเลยเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในท้องถิ่น

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังนำมาซึ่งความยากลำบากในการหาวัสดุธรรมชาติมาใช้ในพิธี เช่น ใบตองและดอกไม้ป่าที่เคยมีอยู่อุดมสมบูรณ์ ต้นไม้ที่เคยใช้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มอาหารเลี้ยงผู้มาร่วมพิธี ก็เริ่มหายากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ต้นนอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังนำมาซึ่งความยากลำบากในการหาวัสดุธรรมชาติมาใช้ในพิธี เช่น ใบตองและดอกไม้ป่าที่เคยมีอยู่อุดมสมบูรณ์ ต้นไม้ที่เคยใช้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มอาหารเลี้ยงผู้มาร่วมพิธี ก็เริ่มหายากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนและหาทางเลือกใหม่ในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับพิธี ความรุนแรงของสภาพอากาศที่เพิ่มมากขึ้น เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้น ลมแรง และฝนตกหนัก ยังส่งผลต่อความปลอดภัยในการจัดพิธีแห่งบางแนวด้วย ผู้เข้าร่วมพิธีต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น อาจเกิดอุบัติเหตุจากต้นไม้ล้มทับในขณะที่แห่ขบวนเมื่อลมแรงหรือถนนหนทางลื่นเป็นอันตรายเวลาฝนตกหนัก จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์เหล่านี้มากขึ้น

สิ่งที่น่ากังวลอีกประการหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อและจิตวิญญาณที่ผูกโยงกับพิธีแห่งบางแนว เมื่อสภาพอากาศในปัจจุบันแตกต่างไปจากอดีตมาก ความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการเรียกฝนด้วยพลังจากพิธีกรรมอาจสั่นคลอน ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญและละเลยประเพณีนี้ไปในที่สุด หากไม่มีการปรับมุมมองและสร้างคุณค่าใหม่ให้แก่พิธีเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ก็อาจนำไปสู่การสูญหายของประเพณีการแห่บางแนวในระยะยาวได้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงสร้างความท้าทายครั้งใหญ่ให้กับการจัดพิธีแห่งบางแนวและวิถีชีวิตของชุมชนในภาคอีสาน ทั้งในแง่ของการปฏิบัติตามขั้นตอนดั้งเดิมของพิธี การจัดหาทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในพิธี ความปลอดภัยของผู้เข้าร่วม ตลอดจนการรักษาความเชื่อและภูมิปัญญาที่สั่งสมมา ชุมชนจึงต้องมีการปรับตัวและหาทางออกเพื่อให้ประเพณีอันทรงคุณค่านี้ยังคงอยู่ได้ท่ามกลางสภาพการณ์ใหม่ของโลก

แนวทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบประเพณีเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เพื่อให้ประเพณีการแห่บางแนวสามารถปรับตัวและคงอยู่บนความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ชุมชนในภาคอีสานได้มีความพยายามในการหาแนวทางปรับเปลี่ยนรูปแบบประเพณีให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ โดยแนวทางหลัก ๆ ที่นำมาประยุกต์ใช้ได้แก่

หนึ่ง การปรับขั้นตอนพิธีให้กระชับขึ้น เช่น ย่นระยะเวลาจัดงานให้สั้นลงเพื่อลดการใช้ทรัพยากรอย่างเชื้อเพลิงในพิธี ตัดทอนขั้นตอนบางอย่างที่ไม่จำเป็นออกไปเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงรักษาแก่นแท้และความหมายหลักของพิธีกรรมไว้

สอง การใช้วัสดุธรรมชาติจากท้องถิ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาทดแทนวัสดุเดิมบางส่วน เช่น เลือกใช้ใบไม้ที่ปลุกง่ายในท้องถิ่นมาทำเป็นเครื่องประดับแทนใบตองที่หายากลง ใช้พลังงานแสงอาทิตย์หรือพลังงานชีวมวลในการประกอบอาหารแทนการใช้ฟืนไม้ รวมถึงเลือกใช้ภาชนะที่ย่อยสลายได้เพื่อลดขยะที่จะเกิดขึ้นหลังจบพิธี

สาม การร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดพิธี ทั้งในการเตรียมแผนรับมือภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นระหว่างพิธี การสนับสนุนทุนทรัพย์เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงการประสานงานด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

สี่ การให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่คนในชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้พวกเขาเข้าใจความเชื่อมโยงของประเพณีแห่งบางแนวกับ

ระบบนิเวศ และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การวางแผนและสืบทอดประเพณีอย่างยั่งยืน

และที่สำคัญ ผู้นำชุมชนควรเปิดพื้นที่ให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมกำหนดทิศทางการปรับเปลี่ยนประเพณี การแต่งกาย โดยผ่านเวทีประชาคมหรือกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อระดมความคิดและกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน เช่น การสำรวจความต้องการ การวางแผนงาน และการร่วมลงมือทำ เพื่อปรับประเพณีให้เข้ากับยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ การเปิดโอกาสให้คนหลากหลายกลุ่มได้ร่วมคิดและตัดสินใจ จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อประเพณีนี้ให้คงอยู่ต่อไป

แน่นอนว่าการปรับเปลี่ยนประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ด้วยความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิมและองค์ความรู้ใหม่ ก็น่าจะสามารถหาจุดสมดุลในการปรับประเพณีให้มีความยั่งยืน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและบริบทสังคมที่แปรผันได้อย่างแน่นอน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการสืบสานประเพณีแห่งนางแมว

หนึ่งในความท้าทายสำคัญของการรักษาประเพณีแห่งนางแมวให้คงอยู่ในยุคปัจจุบัน คือการดึงดูดความสนใจและสร้างการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ ด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม คนรุ่นใหม่ในชุมชนอาจละเลยคุณค่าของประเพณีนี้ หรือมองว่าไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปในยุคที่การคาดการณ์สภาพอากาศทำได้แม่นยำด้วยเทคโนโลยี ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยสืบทอดและรักษาประเพณีนี้ไว้ ทั้งนี้ สามารถทำได้หลากหลายวิธี เช่น

ประการแรก การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของประเพณีแห่งนางแมว ผ่านการบรรจุเนื้อหาเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่นหรือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน เพื่อให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ความเป็นมา ความหมาย และประโยชน์ของประเพณีที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงการสร้างเชื่อมโยงกับประเด็นด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประการที่สอง คือการเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานประเพณี ตั้งแต่การสำรวจความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงรูปแบบประเพณี ไปจนถึงการมอบหมายบทบาทหน้าที่ในพิธีกรรมให้คนรุ่นใหม่รับผิดชอบ การได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะช่วยปลูกฝังความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในประเพณีแห่งนางแมว อันจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะสานต่อประเพณีนี้ในระยะยาว

ประการที่สาม การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูป หรือทวิตเตอร์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีแห่งนางแมว ทั้งในรูปแบบบทความ คลิปวิดีโอ หรือภาพอินโฟกราฟิก ที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจจากคนรุ่นใหม่ ซึ่งจะช่วยสร้างการรับรู้และความภาคภูมิใจในประเพณีนี้ให้มากขึ้น

ประการสุดท้าย คือการผสมผสานกิจกรรมสมัยใหม่ที่ดึงดูดใจเข้ากับการจัดงานประเพณีแห่งนางแมว เช่น การแสดงดนตรีหรือศิลปะร่วมสมัย การจัดประกวดภาพถ่ายอินสตาแกรม การจัดทำฟิลเตอร์เฉพาะสำหรับผู้ร่วมงาน การจัดตั้งร้านค้าของที่ระลึกโดยศิลปินรุ่นใหม่ เป็นต้น การสร้างกิจกรรมที่คนทุกวัยสามารถสนุกและมีส่วนร่วมได้ จะทำให้ประเพณีแห่งนางแมวกลายเป็นเทศกาลที่คึกคัก มีชีวิตชีวา และเชื่อมโยงคนต่างรุ่นเข้าด้วยกัน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ประเพณีแห่งนางแมวมีความยั่งยืน และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนผ่านของคนรุ่นต่าง ๆ ในชุมชน ถึงแม้รูปแบบของประเพณีอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่เมื่อทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม

ร่วมในการสร้างสรรค์และสืบทอดประเพณีนี้ คุณค่าหลักและความหมายที่แท้จริงของประเพณีแห่งนี้
 แมว ก็ยังคงอยู่และงอกงามต่อไปอย่างไม่มีความกังวล

การประยุกต์ใช้แนวคิดการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนกับประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ

ประสบการณ์ของชุมชนในภาคอีสานในการปรับรูปแบบประเพณีแห่งนี้แมวให้เข้ากับสภาพ
 ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิด “การปรับตัวเพื่อความยั่งยืน”
 (Adaptation for Sustainability) ที่สามารถประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ
 ได้เช่นกัน กล่าวคือ ประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ มักมีความผูกพันกับสภาพแวดล้อมและฤดูกาลตามธรรมชาติมาช้านาน
 แต่เมื่อระบบนิเวศและสภาพอากาศเกิดการเปลี่ยนแปลง ประเพณีเหล่านั้นอาจได้รับผลกระทบและ
 สูญเสียความหมายไป หากไม่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น เทศกาล
 สงกรานต์ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับฤดูร้อนและการขอฝน หากเผชิญภัยแล้งรุนแรงหรือมีปริมาณน้ำน้อยลง ก็อาจ
 ต้องปรับการจัดงานให้กระชับหรือใช้น้ำอย่างประหยัดขึ้น

หลักการสำคัญของการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนก็คือ การรักษาแก่นแท้และคุณค่าหลักของประเพณี
 ในขณะที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็
 การเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ในพิธีให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การบูรณาการความรู้ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติเข้าไปใน
 เนื้อหาของพิธีกรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนทุกวัยโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ รวมถึงการแสวงหาความ
 ร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการจัดงานอย่างยั่งยืน

ชุมชนที่จะประยุกต์ใช้แนวคิดนี้กับประเพณีท้องถิ่นของตนเอง จึงต้องเริ่มต้นด้วยการทบทวนและทำ
 ความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของประเพณีนั้น ๆ ทั้งในแง่คุณค่าทางจิตวิญญาณ บทบาทต่อการเชื่อมโยงคน
 ในชุมชน และความสัมพันธ์เชิงนิเวศ จากนั้นจึงร่วมกันวิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมใดบ้างที่ส่ง
 ผลกระทบต่อการจัดงานประเพณี ก่อนจะร่วมกันคิดค้นและปฏิบัติการปรับเปลี่ยนในทุกมิติ ทั้งรูปแบบ
 พิธีกรรม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ การสร้างการมีส่วนร่วม และกิจกรรมสมัยใหม่ที่เสริมคุณค่าของงาน

นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีประสบการณ์ในการปรับตัวประเพณีท้องถิ่น
 ตลอดจนการศึกษาวิจัยทางวิชาการถึงแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ก็จะช่วยเติมเต็ม
 ความรู้และแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนในการต่อยอดการพัฒนาต่อไป เมื่อแนวคิดและกระบวนการปรับตัวเพื่อ
 ความยั่งยืนถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย เราจะได้เห็นประเพณีท้องถิ่นอันทรงคุณค่ายังคงรุ่งโรจน์ ท่ามกลาง
 การเปลี่ยนแปลงของโลก และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมคุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชนต่อไป

สรุป

ประเพณีการแห่หางแมวของภาคอีสานสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างวิถีชีวิต
 ความเชื่อ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่ผ่านการหล่อหลอมและสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน
 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงและรวดเร็วในปัจจุบัน ได้สร้างความท้าทายครั้งสำคัญให้กับการ
 ดำรงอยู่ของประเพณีดังกล่าว ทั้งในเรื่องรูปแบบพิธีกรรม การจัดหาทรัพยากร ความสามารถในการปรับตัว
 ของผู้คนในชุมชน และการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ด้วยภูมิปัญญาและความมุ่งมั่นของชาว
 อีสาน ทำให้พวกเขาสามารถค้นหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนประเพณีแห่งนี้ให้คงอยู่ได้ ไม่ว่าจะผ่านการ
 ปรับขั้นตอนพิธีให้กระชับขึ้น การใช้วัสดุท้องถิ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและ
 เอกชน การสร้างความตระหนักในเด็กและเยาวชน ไปจนถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ผ่าน
 กิจกรรมร่วมสมัย

กระบวนการปรับตัวอันชาญฉลาดนี้ ไม่เพียงช่วยรักษาประเพณีแห่งนางแมวให้ยังคงดำรงอยู่เท่านั้น หากยังก่อให้เกิดพลังของการเรียนรู้ การแบ่งปัน และการร่วมสร้างสรรค์ในชุมชนอีสานด้วย ชุมชนที่เคยเผชิญความยากลำบากจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ กลับแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการล้มแล้วลุกขึ้นสู้ใหม่ การพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส และการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ เพื่ออนุรักษ์คุณค่าอันยิ่งใหญ่ไว้ได้อย่างสง่างาม นับเป็นบทเรียนอันมีค่าที่ชุมชนอื่น ๆ สามารถเรียนรู้และนำไปต่อยอดเพื่อปกป้องประเพณี อัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของตนเองต่อไป ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล และ ปิยะวัฒน์ บุญ-หลง. (2556). การปรับตัวของประเพณีบุญบั้งไฟในภาคอีสาน. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 9(2), 45-68.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2560). โครงการวิจัยการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ. (2562). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนในภาคอีสาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 37(2), 1-18.
- เทพินทร์ พิชรานุรักษ์. (2559). ประเพณีแห่งนางแมว: พิธีกรรมเรียกฝนของชาวอีสาน. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 103-116.
- ธนพล ไชยแสงสุริยา. (2564). การประยุกต์ใช้แนวคิดการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 25-40.